دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری
راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی

تحلیل شماتیک انتظارات دانشجویان کشاورزی دانشگاه مراغه از درس کارآفرینی و خوداشتغالی: ارائه یک مدل نظری

بیژن ابدی

استادیار گروه مهندسی بیوسیستم، دانشکده کشاورزی دانشگاه مراغه، (نویسنده مسوول: abadi@maragheh.ac.ir)

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۱۹
صفحه: ۱۲۵ تا ۱۳۸

چکیده

مطالعه حاضر با هدف بررسی و استنتاج انتظارات دانشجویان کشاورزی دانشگاه مراغه از درس کارآفرینی و خوداشتغالی انجام شد. بیشتر تحقیقات در این حوزه، با روش‌شناسی کمّی به این موضوع پرداخته‌اند و از این نظر، یک شکاف روش‌شناسی کیفی شناسایی شد. ابتدا، اهداف پژوهش و پروتکل‌های مربوطه تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، داده‌های کلامیِ دانشجویان جمع آوری شد. از روش سه سویه سازی برای افزایش اعتبار داده‌ها استفاده شد که شامل یادداشت‌ها، بحث‌های گروهی و مصاحبه غیر ساختارمند بود. با تحلیل واحدهای اکتشافی در نرم‌افزار اطلس تای، نقل قول‌ها، کُدها، طبقات و ساختار ارتباطی- معنایی بین مفاهیم شکل گرفت. برای تأیید دقت و صحت داده‌ها، از روش بررسی همکارانه استفاده شد. نتایج تحقیق پیرامون انتظارات دانشجویان از درس کارآفرینی و خوداشتغالی نشان داد که انتظارات آنها پیرامون مفاهیم اولویت مداری، خلاقیت گرایی، مهارت/عمل گرایی، فوق برنامه گرایی، ارتباط مداری، اجبارگرایی، طراحی محوری و حمایت گرایی مستمر خلاصه شده که از زمینه مورد مطالعه استنتاج شدند. در بخش نتیجه گیری، به مراکز کارآفرینی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی پیشنهاد می‌شود که در تدوین رئوس درس کارآفرینی و خود اشتغالی، مفاهیم استنتاج شده مطالعه حاضر، در محتوای سر فصل درس کارآفرینی و خوداشتغالی و آموزش توجیهی تدریس برای استادان درس در نظر و اجرایی شود.

واژه‌های کلیدی: تحلیل شماتیک، انتظارات، دانشجویان، کشاورزی، دانشگاه مراغه

مقدمه

نظریات جدید پیرامون کیفیت آموزش در مراکز دانشگاهی، بر اصلاح و تجدید نظر در محتوای آموزش و تدریس دلالت دارند زیرا تغییرات هرم جمعیتی و تقاضای روزافزون برای ورود به دانشگاه‌ها و ناتوانی پاسخگویی این نهادها به نیازهای اساسی دانشجویان و دانش آموختگان (۱۱)، تغییر انتظارات و اولویت کارفرمایان مبنی بر سطح بالای توان و مهارت عملی نیروی کار، محدود شدن فرصت‌های شغلی در بخش دولتی و بیکاری فارغ‌التحصیلان (۱۶)، منجر به شکل‌گیری نیازهای جدید در مراکز آموزش عالی شده است.

شواهد نشان می‌دهد که طی یک دهه اخیر، پذیرش بالای دانشجویان در نظام آموزش عالی، بدون توجه به ظرفیت اشتغال در بازار کارِ بخش دولتی و غیردولتی و تورم نیروی انسانی در بخش خدمات، افزایش نرخ بیکاری بسیاری از فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها را منجر شده است (۳۴). اگرچه افزایش پذیرش دانشجویان، مزایایی را برای مؤسسات آموزش عالی ایجاد می‌کند، ولی پیامدهای آن، بیکاری، تنهایی، افسردگی، اعتیاد، ناامیدی، گسست خانواده و مهاجرت‌های نامطلوب فارغ التحصیلان بوده است (۲).

این قشر ناگزیرند که تحولی اساسی در نوع نگاه و پارادایم فکری خود پیرامون بازار کار و اشتغال داشته باشند و ایجاد چنین نگرش وظیفه آموزش عالی است. از این رو، کارآفرینی فرصت مناسبی برای پرورش خلاقیت‌ها، ایجاد افکار و اندیشه‌های نو و مهارت‌آموزی برای ورود دانشجویان و دانش آموختگان دانشگاهی به بازار کار تلقی می‌شود (۱۹). کارآفرینی موتور توسعه اقتصادی کشورهاست و در این راستا، تجربه کشورهای دارای رشد بالای درآمد ملّی نشان می‌دهد که یکی از دلایل موفقیت آنها تکیه بر نقش و اهمیت کارآفرینی در پیشرفت و توسعه می‌باشد (۳۴). توجه به تأثیرات اقتصادی و اجتماعی کارآفرینی در توسعه کشور و پذیرش آن از سوی اعضای جامعه، نه تنها اهمیت نقش متخصصان و دانش آموختگان دانشگاهی در توسعه جامعه را روشن خواهد ساخت؛ بلکه، فرصت‌های شغلی جدید ایجاد شده و نرخ بیکاری کاهش خواهد یافت (۲۰،۱۴). کارآفرینی برای مراکز و مؤسسات دانشگاهی نیز منافعی دارد. برای بیشتر مؤسسات آموزش عالی کشاورزی، ورود موفقیت‌آمیز به حوزه کارآفرینی دانشگاهی، منابع قابل ملاحظه مالی، شغلی، اجتماعی و نهادی را به همراه خواهد داشت (۳۵). وجود دانشگاه‌هایی که کارآفرینی دانشگاهی را رونق می‌بخشند؛ منجر به افزایش سطح تجاری‌سازی تحقیقات دانشگاهی، انتقال فناوری و دستیابی به هدف دوجانبه، افزایش رقابت پذیری و کاهش وابستگی به فناوری‌های وارداتی می‌شوند که این موضوع در سند چشم‌انداز بیست ساله کشور مورد تأکید قرار گرفته است (۲۱).

بخش کشاورزی از جمله زمینه سازترین عرصه‌ها برای انواع فعالیت‌های کارآفرینانه در سطح کشور محسوب می‌شود؛ اما با وجود نقش ۱۱ درصدی در تولید ناخالص داخلی و ۲۳ درصدی کل شاغلان کشور، دانش آموختگان دانشگاهی این بخش از لحاظ اشتغال جایگاه مناسبی را کسب نکرده‌اند (۳۶). توسعه این

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

بخش، تنها با تزریق سرمایه و فناوری تحقق نمی‌یابد؛ بلکه، این کار یک فرآیند چند بعدی است که عوامل بسیاری در آن نقش دارند. در این میان، تأثیر سرمایه‌گذاری در جهت بهسازی و تقویت نیروی انسانی در توسعه کشاورزی امری غیرقابل انکار است (۲۴).

دانشگاه‌ها بیش از آنکه نقش آموزش‌دهنده داشته باشند، نقش ثروت‌آفرین، نوآور و تجدیدکننده حیات اقتصادی را ایفا می‌نماید که موجب برانگیخته شدن علایق خواهد شد (۹،۲۱). در این راستا، مؤسسات کارآفرینی کشاورزی از طریق آموزش کارآفرینی، پژوهش با رویکرد دانش‌افزایی و توسعه فناوری، ترویج و هموارسازی توسعه کارآفرینی از مجرای خدمات اجتماعی دانشگاهی را در بخش کشـاورزی تسهیل می‌نمایند (۳۵). اهمیت این موضوع از این جهت است که دانشی که دانشجویان طی دوره آموزشی خود کسب می‌کنند، به سرعت کهنه و قدیمی می‌شود و در این شرایط، آموزش عالی باید رویکردی اتخاذ نماید که ضمن ارائه دانش جدید، مهارت‌های کارآفرینی را در دانشجویان نهادینه کند (۱۶). به طور کلی، پرورش نیروی متخصص کارآمد از جمله اهداف و وظایف هر دولت و کشوری می‌باشد؛ تا این افراد با قرار دادن عوامل گوناگون در کنار یکدیگر، بهره‌وری مصرف منابع را افزایش داده و موجب رشد و توسعه کشور شوند (۳۴).

از فرض‌های تحقیق حاضر این است که اولین گام در مسیر گسترش فرهنگ کارآفرینی دانشگاهی جهت رفع معضل بیکاری فارغ‌التحصیلان، تغییر چارچوب فکری و نگرشی و آماده‌سازی آنها برای کسب ویژگی‌های کارآفرینانه می‌باشد. همچنین، در این تحقیق، کارآفرینی به عنوان یک مهارت تلقی می‌شود زیرا مطالعه نشان می‌دهد که کارآفرینی فرآیندی نسبتاً اکتسابی و هدفمند است که می‌توان آن را آموزش داد (۳،۱۵) و به توان و خلاقیت افراد بستگی دارد (۳۴). با توجه به جدید بودن موضوع کارآفرینی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشاورزی کشور، مسیرها و شیوه‌های مشخص و مناسبی برای کارآفرینی دانشگاهی معرفی و یا به صورت تحلیلی بررسی نشده است (۳۵). آنچه مسلم است، آماده سازی در خصوص کارآفرینی نباید بعد از فارغ‌التحصیلی دانشجویان باشد؛ بلکه، برای تحقق این امر، لازم است به شکل فرآیندی و در حین تحصیل، مقدمات لازم فراهم و موانع و محدودیت‌ها برطرف شوند (۴).

مرور ادبیات نشان می‌دهد که برخی مطالعات بر بهبود مهارت‌های اجتماعی دانشجویان برای توسعه نگرش مطلوب آنها پیرامون کارآفرینی دلالت دارند (۳۳) و برخی دیگر نشان می‌دهند که گذراندن درس کارآفرینی در توسعه روحیه و مهارت کارآفرینانه دانشجویان تأثیرگذار است (۱). لذا، یک شکاف دانشی پیرامون انتظارات و نیازهای درسی دانشجویان در درس کارآفرینی شناسایی شد. تحقیق حاضر با هدف تحلیل شماتیک انتظارات دانشجویان کشاورزی از درس کارآفرینی و خوداشتغالی نگارش شده است. اهداف ویژه پژوهش نیز به شرح زیر می‌باشند:

۱. بررسی و استخراج مفاهیم اصلی موجود در شرح حال موضوعی انتظارات دانشجویان از درس کارآفرینی و خود اشتغالی؛
۲. بررسی روابط بین مفاهیم اصلی موجود در شرح حال موضوعی انتظارات دانشجویان از درس کارآفرینی و خود اشتغالی؛
۳. تطبیق مفاهیم استخراج شده با مفاهیم موجود در ادبیات تحقیق؛
۴. تدوین مدل مفهومی انتظارات دانشجویان از درس کارآفرینی و خود اشتغالی.

مرور ادبیات تحقیق

در این بخش، به مرور ادبیات مرتبط با قصد و انتظارات دانشجویان از آموزش به طور کلی و درس کارآفرینی به طور خاص پرداخته می‌شود. حسینی و همکاران (۱۶) در مطالعه خود با هدف بررسی عوامل تأثیرگذار بر کارآفرینی دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی استان تهران، به این نتیجه رسیدند که آموزش‌های فوق‌برنامه مرتبط با مهارت‌های شغلی، روش‌های تدریس خلاق در دانشگاه، محتوای مناسب دروس دانشگاهی، دارا بودن توان و مهارت عملی در زمینه موضوع درسی و برنامه‌ریزی منطبق با شرایط و علایق دانشجویان و فضای مناسب آموزشی از تعیین‌کننده‌های کارآفرینی دانشجویان محسوب می‌شوند.

ربیعی و صدیقی (۳۲) گزارش می‌دهند که روش‌های تدریس خلاق و انطباق دروس با پیشرفت‌های علمی دارای بیشترین تأثیر در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان است. مطالعه حسینی و خسروی لقب (۱۷)، فهام و همکاران (۱۰)، یزدان‌پناه و زبیدی (۳۸) و ژائو و همکاران (۳۹) نشان می‌دهد که خود کارآمدی کارآفرینی بر قصد کارآفرینی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

استوکلی[1] به نقل از امیری و مرادی (۴)، پیش زمینه‌های اجتماعی–روانی مرتبط با ویژگی‌های کار آفرین شدن را معرفی می‌کنند: (۱) فرد خود را یک کارآفرین به حساب می‌آورد (خودباوری)؛ (۲) اعتقاد به اینکه کارآفرینی چیز مطلوبی است؛ (۳) هنجارها و فرهنگ اجتماعی از سوی اطرافیان فرد با رفتارهای کارآفرینانه وی تطابق دارد؛ (۴) از نظر افراد، رفتارهای کارآفرینانه در رسیدن به اهداف زندگی آنها کمک شایانی خواهد کرد؛ (۵) اعتماد به نفس بالا در بروز رفتارها و نگرش‌های موفقیت‌آمیز کارآفرینانه نقش دارد؛ (۶) انگیزش ذاتی و (۷) علاقه‌مندی به کارآفرینی و لذت بردن از کارآفرینی در بروز رفتارهای کارآفرینی نقش دارد.

بخشی از راه‌حل ترویج فرهنگ کارآفرینی دانشگاهی از طریق رفع مشکلات و چالش‌ها در این حوزه شکل می‌گیرد. در این راستا، مطالعه نشان می‌دهد که کافی نبودن واحدهای عملی نظیر کاورزی از جمله مشکلات آموزش عالی کشاورزی می‌باشد (۶). پورآتشی و پرهیزکار (۳۱) نیز نشان می‌دهند که مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده صلاحیت‌های کارآفرینی دانش آموختگان در شش گروه صلاحیت فردی و شناختی، صلاحیت ارتباطی، صلاحیت

1- Stockly

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]

[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

رهبری و کار تیمی، صلاحیت ایجاد و مدیریت کسب و کار، صلاحیت اقتصادی و بازاریابی و صلاحیت پژوهشی دسته‌بندی می‌شوند. یزدان‌پناه و زبیدی (۳۸) و حسینی و خسروی لقب (۱۷) به این نتیجه رسیدند که شبکه‌های اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر قصد کارآفرینی دارند. امیری و مرادی (۴) نگرش‌های کارآفرینانه دانشجویان مراکز آموزشی دانشگاه جامع علمی–کاربردی شهر تهران را مطالعه کردند و نتیجه گرفتند که نگرش آنها در پنج بُعد توفیق‌طلبی، استقلال‌طلبی، اعتماد به نفس، خلاقیت و ریسک‌پذیری قابل تقسیم است. نتایج مطالعه چن و همکاران (۷) نیز نشان می‌دهد که تدریس درس کارآفرینی، نیات کارآفرینی دانشجویان را بهبود نداده و فراگیران دریافتند که در حال حاضر آنها برای پیگیری شغل مبتنی بر کارآفرینی مناسب، صلاحیت لازم را دارا نمی‌باشند. از این رو، آموزش کارآفرینی، فراگیران را برای دنبال کردن شغل کارآفرینی آموزش نمی‌دهد؛ بلکه، برای اعمال آنچه که به مشاغل آتی آنها مربوط می‌شود، آموزش را اعمال می‌نماید.

مجردی و توحیدلو (۲۳) نیز در بررسی انتظارات دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان در درس عملیات کشاورزی به این نتیجه رسیدند که تجربه آموزی علمی و تدوین تجارب و اطلاع‌رسانی در انتظارات آنها دخیل است.

مواد و روش‌ها

در این پژوهش، ۳۸ نفر از دانشجویان کشاورزی (از رشته‌های مهندسی تولید و ژنتیک گیاهی، علوم باغبانی، گیاهپزشکی و گیاهان دارویی و خاکشناسی) نمونه مورد مطالعه را تشکیل دادند که به شکل نمونه در دسترس، انتخاب و مصاحبه شدند. برای افزایش اعتبار داده‌ها از فن سه سویه‌سازی استفاده شد. سه سویه‌سازی بکارگیری روش‌ها یا دیدگاه‌های متعدد برای جمع‌آوری و تفسیر داده‌ها پیرامون یک پدیده را شامل می‌شود که هدف آن دستیابی به نمایش دقیقی از واقعیت است (۳۰).

از سه روش (۱) نگارش کیفی (یادداشت‌برداری)، (۲) مصاحبه و (۳) بحث گروهی در کلاس تدریس استفاده شد. در مواردی برای جلوگیری از خارج شدن بحث گروهی از محور اصلی خود، از اشاره‌گرها استفاده شد. از روش تحلیل شماتیک نیز برای تحلیل داده‌ها و تدوین الگوها و ایجاد روابط علّی بین طبقات و مفاهیم استفاده شد. تحلیل شماتیک (موضوعی) روشی برای شناسایی، تجزیه و تحلیل و گزارش الگوهای موجود درون داده‌ها تعریف و برای تدوین و توصیف عمیق مجموعه داده‌ها استفاده می‌شود (۲۷). لازم به ذکر است که موضوعات (یا تم‌ها[1]) واحدهای مشتق شده از الگوهای می‌باشند (نظیر موضوعات مکالمه، واژگان، فعالیت‌های تکراری، معانی، احساسات، سخنان و ضرب‌المثل‌ها).

برای تحلیل داده‌های کیفی، از نرم‌افزار اطلس تای استفاده شد. در این نرم‌افزار، محقق به کدگذاری هر سند اولیه[2] می‌پردازد. این کدها توسط محقق تعیین می‌شوند و وی می‌تواند آنها را به لیست کدهای مربوطه اضافه نماید. هر بار که یک کد یا یک نقل قول[3] در سند اولیه اضافه می‌شود، مبنا یا زمینه‌ای بودن[4] آن افزایش می‌یابد. این مفهوم به تکرار یا فراوانی گفته نقل شده در سند اشاره دارد. زمانی که روابط ایجاد شد، کدها یا یادداشت‌ها[5] می‌توانند با استفاده از تعدادی از روابط پیش تعیین شده، مانند «علتِ[6]»، «بخشی از[7]» و غیره به هم ارتباط داده شوند. نوع روابط و شرح آنها در جدول ۱، ذکر شده است (۱۸).

زمانی که کدها بهم ارتباط داده شوند، تراکم آنها افزایش می‌یابد. بنابراین، «تراکم» به تعداد روابط کدها اشاره دارد. هنگام نمایش نقشه‌های شبکه در نرم‌افزار، رنگ مفاهیم متفاوت می‌باشد. این رده اصلی نشان‌دهنده موضوع اصلی است که محقق در پی درک آن است.

جدول ۱– تسلسل مفاهیم استخراج شده در تحلیل شماتیک

Table 1. Sequences of concepts extracted in schematic analysis

تعریف	معنای ارتباط	نماد	اختصار (انگلیسی)
مفاهیم را بدون نتیجه‌گیری نقل می‌نماید.	در ارتباط است با	==	ASSO
اشیاء (نه مفاهیم) به سطحی از انتزاع مرتبط می‌سازد.	بخشی از	[]	BTP
نمایشی از روابط علّی است.	علّتِ... است	⇒	CAUSA
مفاهیم مخالف را نشان می‌دهد.	متضاد است با	<>	CONTRA
مفاهیم را به هم متصل می‌کند.	یک ... است	Isa	ISA
مفهوم را به ویژگی‌های آن متصل می‌نماید.	یک ویژگیِ ... است	[*]	PROP

منبع: (۱۸)

برای دستیابی به اولین معیار، حداقل دو بخش از گزارش یا نظرات باید معنای مشابهی داشته باشند که ممکن است با اصطلاحات مختلف نشان داده شوند. معیار دوم، تکرار کلمات کلیدی، عبارات و جملات است که شکل گسترش یافته معیار اول است. معیار سوم بر واژگان یا عبارات در یک سبک نوشتاری تأکید دارد که بازتاب کلامی دارد (۳۷). همچنین، مواد نوشتاری متناسب با یکدیگر برای توسعه طبقات مربوطه به کار می‌روند. سپس محقق یک تحلیل دقیق‌تر از ویژگی‌ها و روابط میان مقولات را توسعه داده و با قرار دادن قطعات متن در پوشه‌ها، تعمیم نظری را با استفاده از تمرکز مفهومی برای پدیده مورد مطالعه توسعه می‌دهد (۸). سپس، اطلاعات طبقه‌بندی شده را

1- Themes
2- Primary document
3- Quotation
4- Groundedness
5- Memos
6- Is cause of
7- Is part of

بیشتر بررسی کرده و آنها را به هر تعداد مورد نیاز از موضوعات ترکیب می‌کند تا دید جامعی از اطلاعات بدست آید. با گذاشتن کدها با مفهوم مشترک در یک طبقه، نامگذاری آنها انجام می‌شود که در این مطالعه یک کارشناس در تحلیل داده‌های کیفی این کار را انجام داد. در نهایت، با اشاره به ادبیات تحقیق و چارچوب نظری، سعی شد یک استدلال معتبر برای موضوعات ایجاد شود.

برای تأیید دقت[1] و صحت[2] داده‌ها از روش بررسی همکارانه[3] و بررسی اعضا[4] استفاده شد. بررسی همکارانه بر اساس نظر آنزول و همکاران (۵) انجام گرفت؛ به اینگونه که محقق بخش‌هایی از یادداشت تحقیق را بین دو عضو هیأت علمی روانشناسی و یک نفر کارشناس که در انجام مطالعات کیفی تخصص داشت، تسهیم نمود و از آنها خواسته شد تا طبقات و موضوعات را ایجاد کنند و به مقایسه نتایج بپردازند. آنها طبقه‌بندی و موضوعات را تأیید نمودند. برای اطمینان از انتقال‌پذیری[5] که معادل تعمیم‌پذیری در مطالعات کمّی است و به معنای حدی است که یافته‌های تحقیق قابل تعمیم به شرایط دیگر است، طبق نظر پیلوت و بک (۲۹) عمل شد. طبق نظر آنها، کار اصلی در بحث قابلیت انتقال یافته‌ها، توسط خوانندگان انجام می‌شود. آنها به ارزیابی میزان تعمیم مفهوم‌سازی و یافته‌ها به شرایط جدید می‌پردازند. با ارائه طبقات و مدل مفهومی به دو نفر از خوانندگان، آنها تأیید نمودند که جزئیات تحقیق از نمونه‌گیری تا جمع‌آوری و تحلیل شماتیک داده‌ها، به طور کامل شرح داده شده و ابهامی باقی نمانده است.

برای انجام تأییدپذیری نیز از یک داور خارجی با تجربه در انجام تحقیقات کیفی نظر خواهی شد و چارت انجام تحقیق در اختیار وی قرار گرفت و روش‌های استفاده شده برای تأیید داده‌ها نظیر بکارگیری روش‌های سه سویه‌سازی (یادداشت‌ها، بحث‌های گروهی و مصاحبه غیر ساختارمند)، اهداف و پروتکل‌های تحقیق، تدوین تم‌ها، کدها، طبقات و ارتباط بین کدها مورد تأیید قرار گرفت.

نتایج و بحث

در این بخش، به توصیف سناریوهای روایت شده پیرامون انتظارات دانشجویان از درس کارآفرینی و خوداشتغالی پرداخته می‌شود و پس از آن تحلیل شماتیک برای آن انجام می‌شود. لازم به ذکر است که اعداد نوشته شده در پرانتزها نشان دهنده کد مصاحبه شونده یا پاسخگویان است. در مواردی که سناریوهای نقل شده باهم همپوشانی داشت، از ذکر دوباره کد و سناریوی مربوطه خودداری شد. هدف و پروتکل ابتدایی بر مبنای انتظارات از آموزش کارآفرینی و راهکارهای اجرایی شدن آنها بنیان نهاده شد.

دانشجویی که در ترم هفت در رشته مهندسی تولید و ژنتیک گیاهی تحصیل می‌کند، نقل می‌کند: ای کاش درس کارآفرینی و خوداشتغالی به جای ارائه شدن در این ترم، در ترم اول یا دوم ارائه می‌شد تا بیشتر بتوانیم با این درس آشنا شویم و از آن بتوانیم برای نوشتن یک طرح کسب کار برای شغل آینده استفاده کنیم. ولی به هر حال الان هم دیر نیست، ما اگر خواسته باشیم، می‌توانیم، این طرح را بنویسیم (**کد ۸**). مصاحبه شونده دیگر دانشجوی رشته علوم باغبانی است، بیان می‌کند: برخی از اساتید در رشته علوم باغبانی از ما می‌خواهند تا طرح توجیهی باغبانی بنویسیم. طرح‌هایی با موضوعاتی نظیر احداث باغات درختان پاکوتاه، کشت گیاهان دارویی، گلخانه توت فرنگی و غیره، ولی ما نمی‌دانیم که از کجا باید شروع کنیم تا تمام جنبه‌ها را شامل شود (**کد ۳۱**).

دانشجویی می‌گوید: من هنوز پول جیبی خود را از خانواده تأمین می‌کنم و از این بابت خیلی ناراحت و شرمسار هستم. خیلی دوست دارم که بتوانم کاری را شروع کنم و بتوانم آینده شغلی خود را با آن بسازم و مستقل بشوم (**کد ٦**).

دانشجوی دیگر که در رشته گیاهان دارویی تحصیل می‌کند، می‌گوید: من در آینده قصد ادامه تحصیل دارم؛ ولی در کنار آن می‌خواهم یک کارگاه عصاره گیری گیاهان دارویی تأسیس نمایم. برای شروع این کار، باید مطالعه کنم تا دانش و مهارت کافی برای انجام آن کار را پیدا کنم، باید با اساتید گروه مشاوره کنم تا ضمن تحصیل بتوانم این کار انجام دهم. انتظارم از استاد درس کارآفرینی این است که ما راهنمایی کند (**کد ۲۰**).

پاسخگوی دیگر که از دانشجویان رشته مهندسی تولید و ژنتیک گیاهی است، معتقد است: من در آینده می‌خواهم برای خودم کاری را ایجاد نمایم، ولی سرمایه لازم را در اختیار ندارم، به نظرم می‌رسد که وظیفه یک استاد کارآفرینی این است که نحوه ارتباط دانشجویان با مدیران شرکت‌ها، ادارات و کارخانجات را به ما آموزش دهد و نشان دهد چگونه می‌توانیم با آنها ارتباط برقرار کنیم. یک مشکل دانشجویان این است که به راحتی نمی‌توانند با دیگران ارتباط برقرار کنند. مهارت ارتباطی‌مان ضعیف است (**کد ٣٦**).

دانشجوی دیگر می‌گوید: در شهر ما یک نوع قارچ خاصی به نام قارچ دُنبلان می‌روید. به نظرم تا حالا کسی روی آن کار نکرده است. البته، روش کشت آن خیلی سخت و حساس است. اگر بتوانیم آن را کشت کنیم، می‌توانیم پول خوبی به دست بیاوریم. ولی اول باید بدانم که آیا صرفه‌ی اقتصادی دارد و کسی این محصول را می‌خَرد. درس کارآفرینی می‌تواند به ما کمک کند که چطور بتوانیم به این سؤالات پاسخ بدهیم (پاسخگویی) (**کد ۵**).

یکی از دانشجویان می‌گوید: حمایت کردن از دانشجویان خیلی مهم است، مخصوصاً که ما نمی‌دانیم چه کار باید بکنیم؟ اگر یک نفر وجود داشته باشد که ما را حمایت و در همه حال بدانیم که او پشتیبان ما است، اعتماد به نفس پیدا می‌کنیم. حمایت از هر لحاظ، به ما امید می‌دهد و قدرت ریسک ما را بالا می‌برد (**کد ٦**).

یک دانشجوی رشته علوم باغبانی، گرایش گیاهان دارویی اظهار می‌دارد: انتظارم از این درس این است که بتوانم با

1- Rigor 2- Trustworthiness 3- Peer-checking 4- Member-checking 5- Transferability

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

کارآفرینان موفق آشنا بشوم. بتوانم بفهمم که آنها چه کارهایی را انجام داده‌اند تا موفق شده‌اند و من هم آنها را سرمشق خودم قرار دهم (**کد ۱۹**).

دانشجوی دیگر که می‌خواهد طرح کسب و کار خود را پیرامون احداث گلخانه آلوئورا بنویسد، می‌گوید: این درس به ما کمک کرد تا یک طرح توجیهی را برای احداث گلخانه آلوئورا بنویسیم (**کد ٤**).

دانشجوی دیگر معتقد است: من موفق شدم که یک طرح کسب و کار را پیرامون احداث تراریوم (باغ شیشه‌ای) بنویسم. قسمت‌های مختلف طرح را با کمک مشاوره‌های استاد، نظیر مطالعه تحلیل شغلی و اجزای طرح و کسب و کار نوشتم (**کد ۹**).

دانشجوی دیگر بیان می‌کند: به نوشتن یک طرح کسب و کار پیرامون کاشت درخت صنوبر علاقه دارم یعنی ایده‌ای که در طول این درس به ذهنم رسید. الان در سطح تجاری می‌توانم زمینی اجازه کنم و کاشت این درخت غیرمثمر را انجام دهم (**کد ۱۱**).

یکی از دانشجویان گروه گیاهان دارویی می‌گوید: ما طرح کسب و کار خودمان را برای ساخت چسب زخم با ماده بهبود دهنده زخم اُرگانیک نوشتیم، حتی ما توانستیم پیشنهاده تحقیق این طرح را با همکاری دفتر انجمن‌های علمی دانشگاه به تصویب برسانیم و برای آن، بودجه تحقیقاتی بگیریم. این محصول از مرحله تحقیقات به مرحله ساخت رسیده است. انتظارم از این درس این است که دانشجویان را پیرامون فرصت‌های شغلی داخل و خارج از دانشگاه آشنا نماید (**کد ۳٤**).

دانشجویی دیگر شرح می‌دهد: ۲ سال پیش من در کارگاه چالش‌های فراروی دانشجویان کشاورزی که از طرف دفتر ارتباط با صنعت دانشگاه مراغه برگزار شد، شرکت کردم. من چیزهای زیادی یاد گرفتم، هرچند که آن کارگاه بیشتر جنبه سخنرانی داشت و بعد عملی در آن کم بود (**کد ۵**).

دانشجوی دیگر که روحیه خطرپذیری و تلاش برای راه‌اندازی یک واحد تولید را دارد، بیان می‌کند: من در داخل خانه‌مان، یک کارگاه کوچک تولید قارچ احداث کردم، در حال مطالعه هستم چگونه می‌توانم سطح کارم را افزایش بدهم. من این کار را در خانه انجام دادم و دیدم می‌توانم آن را انجام بدم. انتظارم از استاد درس این است که به ما کمک کند چطور بتوانیم سرمایه ایجاد کنیم، وام بگیریم و راه‌هایی که بتوانیم وثیقه‌های سنگین در حین اخذ وام را کمتر کنیم، به ما نشان دهد. ایده را ایجاد کردیم، ولی الان به سرمایه نیاز داریم (**کد ۱۷**).

دانشجوی دیگر که طرح کسب و کار خود را روی احداث گلخانه گل قلمه‌ای قرار داده است، می‌گوید: اگر مجبور نبودیم، این طرح را نمی‌نوشتیم. چون استاد برای آن نمره در نظر گرفته بود، باعث شد که دنبال نحوه طراحی آن برویم، در این میان، خیلی چیزها یاد گرفتیم (**کد ۳۳**).

دانشجوی دیگری که روی آشنایی با کارآفرینان تأکید دارد، می‌گوید: اگر از دانشجویان موفق کارآفرین در رشته‌های کشاورزی یا افراد دیگری که دانشجو نیستند؛ ولی در کارهای کشاورزی موفق بوده‌اند، به ما معرفی شود یا از آنها دعوت شود برای ما صحبت کنند، فکر می‌کنم زمینه خوبی برای انگیزه دادن به دیگر دانشجویان باشد. من فردی را می‌شناسم که با ارائه طرح‌های خاصی در کارخانه کشمش‌سازی، توانسته هزینه تولید را کاهش بدهد (ساخت پالت‌های دست‌ساز نگهداری کشمش به جای انواع خارجی آن) (**کد ۳**).

دانشجوی دیگر که قصد احداث گلخانه هندوانه مکعبی دارد، می‌گوید: در آینده می‌خواهم ضمن ادامه تحصیل، گلخانه‌ی تولید هندوانه معکبی و گل‌های زینتی احداث کنم، ولی اطلاعاتم پیرامون بحث‌های سرمایه‌گذاری، میزان سرمایه مورد نیاز، محاسبه هزینه‌ها و سود خالص کم است (**کد ۲۷**).

دانشجوی دیگر که بر خلاقیت تأکید دارد، می‌گوید: اگر قرار باشد که ما اشتغالزایی کنیم، باید روی موضوعاتی کار کنیم که جدید هستند. من اگر بخواهم مرغداری احداث کنم، در شهر ما، ۶۰ واحد تولید گوشت مرغ و تخم مرغ وجود دارد که باید با آنها رقابت نمایم که کار سختی است. یکی از دانشجویان را می‌شناسم که گلخانه تأسیس کرده و به کشت می‌پردازد؛ ولی گیاهی که تولید می‌کند خیار یا کدو نیست، او فیسالیس که یک گیاه خوراکی با خواص دارویی و تغذیه‌ای است، تولید می‌کند، یک کار جدید ارائه داده است (**کد ٢٤**).

دانشجوی دیگر می‌گوید: اکثریت دانشجویان به خصوص دانشجویان کشاورزی امیدی به آینده ندارند، چون شغلی در آینده برای رشته کشاورزی نیست. برای همین هم هست که الان انگیزه‌ای برای درس خواندن نداریم. شغل دولتی وجود ندارد. ما برای همین است که باید روی پای خودمان بایستیم، خودمان باید شغل ایجاد کنیم (**کد ۸**).

دانشجوی دیگر نقل می‌نماید: امیدوارم از طریق این درس، بتوانم یک نقشه یا طرح کسب و کار برای آینده بنویسم. هرچند این کار خیلی سخت است؛ ولی سعی می‌کنم که این کار را انجام بدهم (**کد ۲۱**).

دانشجوی دیگر بیان می‌کند: ما نمی‌توانیم با همدیگر کار کنیم. عادت به کار گروهی نداریم. وقتی در درس‌هایمان گروه‌بندی می‌شویم، بین ما تفاهم وجود ندارد، نمی‌توانیم باهم کار کنیم. اگر یک زمانی بخواهیم، وامی برای کار کشاورزی بگیریم، چند نفر از دوستان باهم باشیم، بهتر می‌توانیم شرکت تأسیس کنیم، کلینیک گیاهپزشکی بزنیم و یا شرکت بزنیم، کارها با همدیگر خیلی بهتر انجام می‌شود (**کد ۱۱**).

دانشجوی دیگری نقل می‌نماید: اکثریت دانشجویان، از رشته‌های کشاورزی آشنایی کافی ندارند و علاقه‌ای هم به آنها ندارند. بنا به دلایلی، مثل فرار از خدمت سربازی به دانشگاه می‌آیند. همین طور، در اوایل، اطلاعی از بازار کار رشته‌های کشاورزی ندارند، فکر می‌کنند که جذب اداره‌جات کشاورزی مثل

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

جهاد می‌شوند، ولی الان این طور نیست. باید فرصت‌های شغلی را در رشته‌مان بدانیم، بعد از ۳ سال تحصیل کردن در این رشته، به این رشته علاقمند شدم (**کد ۲۹**).

دانشجوی دیگر که در مقطع کاشناسی ناپیوسته مهندسی تولید و ژنیتک گیاهی تحصیل می‌کند، معتقد است: در اواخر تحصیلم هستم و کم کم در حال فارغ‌التحصیل شدن که به شغلی فکر می‌کنم که باید در آینده در آن مشغول بکار شوم و کسب درآمد کنم. خودم دوست دارم که یک کارگاه قارچ خوراکی (تکمه‌ای یا صدفی) بزنم. ولی نمی‌دانم که اطلاعات مربوط به مواد اولیه (کمپوست) آن را از کجا باید تهیه نمایم (**کد ۱٦**).

دانشجوی دیگر که از دانشجویان فعال در رشته گیاهان دارویی است معتقد است: برای انجام هر کاری باید ابتدا سرمایه در دست داشت، ولی قبل از آن یک ایده خوب در ذهن کمک‌کننده خواهد بود تا بتوانیم آن را عملیاتی کنیم (**کد ۱۷**).

دانشجویی که ۳۲ سال سن دارد و با کمک همسرش یک کارگاه قالی‌بافی کوچک احداث کرده است، می‌گوید: اگر استاد درس اجازه بدهند، من می‌توانم از همسرم درخواست کنم هفته بعد به کلاسمان بیاید و پیرامون چگونگی احداث و مدیریت این کارگاه قالی‌بافی صحبت نماید (**کد ۱۳**).

دانشجویی می‌گوید: به نظرم می‌رسد که تمرکز بر بازاریابی اینترنتی، از اولویت‌های درس کارآفرینی است. من در همایش‌ها و سخنرانی‌های پدر کسب و کار ایران (دکتر جهانگیری) شرکت کردم، خیلی چیزها یاد گرفتم. برای بازاریابی اینترنتی، سامانه دیوار خیلی مناسب است. باید بازاریابان طوری تربیت شوند تا از طریق مهارت‌هایی، خریداران را به سوی خود جلب نمایند. اگر کالا را پیش خریداران ببریم، به نوعی خودمان را کوچک کرده‌ایم (**کد ۳۲**).

دانشجوی دیگر می‌گوید: به جای اینکه طرح کسب و کار به شکل خودآموز برای دانشجویان انجام گیرد، تا آنها به شکل خودآموز آن را فرا گیرند، اجزای یک طرح کسب و کار استاندارد در کلاس تدریس شود زیرا دانشجویان دنبال جستجوی مطالب نمی‌روند و خودشان آن را انجام نمی‌دهند. تا اجبار در کار نباشد، آنها این کار را انجام نمی‌دهند (**کد ۲٤**).

دانشجوی دیگری که در رشته کارشناسی ناپیوسته مهندسی تولید و ژنتیک گیاهی تحصیل می‌کند، معتقد است: ما موفق شدیم بواسطه این درس، ایده‌پردازی کنیم و حتی محصول خودمون را تولید کنیم که تی بگ و دمنوش با طعم کاکتوتی بود. این درس، ایده‌زایی و مهارت پیدا کردن را به ما آموزش داد. می‌توانیم این محصول را در آینده به مرحله تجاری برسانیم، محصولی که خیلی خوب و مفید و از نیازهای جامعه می‌باشد (**کد ۷**).

دانشجوی دیگری که در رشته گیاهان دارویی تحصیل می‌کند و پیرامون پماد کاپسیکوم و قرص آنتوم با منشأ گیاهان دارویی طرح کسب و کار خود را تدوین نموده است، می‌گوید: تا قبل از این کسی به ما نگفته بود که می‌توانیم از طریق طرح کسب و کار موضوعات رشته خودمان را تجاری‌سازی کنیم و این اولین بار است که طرح کسب و کار نوشتیم.

دانشجوی دیگر می‌گوید: در ابتدای درس کارآفرینی، استاد از ما خواست تا پیرامون تحلیل شغل و اجزای یک طرح کارآفرینی مطالعه نماییم. من برخی از طرح‌های آماده را مطالعه کردم، ولی برخی از اجزای آن مخصوصاً اجزای مربوط به بحث‌های مالی نظیر سرمایه در گردش، نرخ بهره، محاسبه استهلاک، هزینه‌های ثابت و جاری برایم مبهم است (**کد ۱٤**).

دانشجویی می‌گوید: ما الان سرمان گرم تحصیل و تفریح است. ولی به زودی زمانی خواهد رسید که ما باید در بازار کار شغلی داشته باشیم و جایی برای خودمان پیدا کنیم. چه بهتر است که از الان به فکر آینده باشیم؛ هرچند که خیلی مشکل است (**کد ۳**).

دانشجوی دیگر می‌گوید: در طول مدتی که استاد از ما خواست تا یک طرح کسب و کار بنویسیم، با مشاوره ایشان و مطالعاتی که انجام دادم، به این نتیجه رسیدم که احداث گلخانه‌های خورشیدی گزینه خوبی برای اشتغالم است. الان به فکر این هستم که مغازه‌ای اجاره کنم و وسایل این نوع انرژی (سلول‌های خورشیدی) را به صورت نمایندگی بفروشم (**کد ۲۳**).

دانشجوی دیگر که ۵۵ سال سن دارد و کارمند جهاد کشاورزی است و در مقطع کاشناسی ناپیوسته مهندسی تولید و ژنتیک گیاهی تحصیل می‌کند، می‌گوید: من ۲۷ سال است که در جهاد کشاورزی مشغول به خدمت هستم. درس کارآفرینی درس مهمی است به ویژه که جوانان فرصت شغلی اندکی دارند و این برای فرزندانم هم در آینده اتفاق خواهد افتاد. به نظرم، رسالت دانشگاه در توسعه کارآفرینی این است که در ابتدا دانشجویان را توجیه کند که فرصت‌های شغلی در بازار کار کم است (**کد ٦**).

دانشجوی فعالی که به بعد عملی رشته کشاورزی اعتقاد زیادی دارد، می‌گوید: من یک کانال بازاریابی محصولات کشاورزی در تلگرام ایجاد کرده‌ام. دوست دارم که استاد درس از این کانال بازدید نمایند و با عضویت در کانال به ما مشاوره دهند که چطوری می‌توانم بهتر به بازاریابی محصولات کشاورزی بپردازم. خودم نیز در گلخانه یک گیاه با ارزش به نام فیسالیس را کشت نموده‌ام و الان آن را بسته‌بندی و به بازار عرضه کرده‌ام (**کد ۱۹**).

دانشجویی می‌گوید: این درس می‌تواند به نیاز شغلی و کاری دانشجویان پاسخ بدهد، من فکر می‌کردم که بنا به اسم این رشته این درس فقط به کارآفرینی و بحث‌های شغلی می‌پردازد، ولی الان که دو تا کتاب پیرامون آن خواندم، فهمیدم کارآفرینی فقط محدود به شغل نیست و حوزه‌های دیگر پرورش استعدادها و خلاقیت‌ها را شامل می‌شود (**کد ۲۳**).

یکی از دانشجویان رشته گیاهان دارویی می‌گوید: زمانیکه وارد رشته گیاهان دارویی شدم، دوست داشتم که یک نوآوری داشته

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

باشم، این هم برای شغل آینده من خوب است و هم برای رزومه درسی، فکری که به نظرم رسید این بود که روی رنگ موی طبیعی که از عصاره رنگ گیاهان دارویی تهیه می‌شود، کار کنم و آن را بسازم. این محصولی است که اکثر خانم‌ها به آن نیاز دارند. این درس می‌تواند به ما کمک کند که چطور ایده‌هایمان را عملیاتی کنیم (**کد ۳۰**). یکی از دانشجویان که در رشته علوم باغبانی تحصیل می‌کند، می‌گویند: از این درس انتظار دارم که پیرامون بازاریابی محصولات کشاورزی صحبت شود و اگر استاد درس، یکی از جلسات خود را به این بحث اختصاص دهد، خیلی خوب می‌شود (**کد ۵**).

دانشجویی می‌گوید: تکنیکی که استاد درس برایمان اجرا نمود (تکنیک خلاقیت شش کلاه تفکر دوبونو) به ما کمک می‌کند که بتوانیم ابعاد مختلف یک طرح کسب و کار را بنویسیم. مثلاً، پروژه من در ارتباط با احداث فضای سبز به منظور استفاده بهینه از پسآب است. من با این تکنیک جنبه‌های مختلف این پروژه را نوشتم. مثلاً کلاه سفید به من کمک کرد تا پیرامون پتانسیل احداث مجتمع، تخمین هزینه‌ها و میزان منابع آب فکر کنم. کلاه قرمز به من کمک کرد تا پیرامون احساس اهالی محل پیرامون این پروژه بیاندیشم، شاید آنها بگویند تجمع افراد در فضای سبز باعث اذیت و آزار و ایجاد سر و صدا شود و... (**کد ١٤**).

دانشجویی از رشته باغبانی می‌گوید: ما دوست داریم که روی یک گیاه خاصی به نام قارچ شیتاکه کار کنیم، انتظارم از استاد این درس این است که ما را از فرصت‌های جدید کاری و شغلی و محصولات جدید و راه‌های کسب درآمد مطلع نماید. وقتی صحبت از کشاورزی می‌شود، همه فکر می‌کنند، کشاورزی یعنی کشت گندم و جو (**کد ۱۳**).

دانشجوی دیگری که در زمان فراغت از تحصیل مصاحبه شد، می‌گوید: برای تسویه حساب به دانشگاه آمده‌ام. وی از کاشت ۷۰۰۰ مترمربع توت فرنگی خبر می‌دهد. وی مدعی است که: در اوایل درس کارآفرینی و خوداشتغالی ، استاد از ما می‌پرسید، ایده شغلی یا امید به زندگی دارید، من و دوستانم می‌گفتیم که هیچ، ولی الان من به پدر و پدربزرگم گفته‌ام که باید زمین کشاورزی خودمان که قبلاً در آن گندم می‌کاشتیم و خرج خودش را در نمی‌آورد، توت فرنگی بکاریم. اگر بهار برسد، من ۱۵ کارگر خواهم داشت. هم خرج خود و خانواده‌ام را در می‌آوردم و هم برای دیگران شغلی ایجاد می‌کنم. ما ایده‌زایی را در کلاس کارآفرینی یاد گرفتیم و از استاد درس تشکر می‌کنم. یکی از دانشجویان می‌گوید: با توجه به اینکه من دانشجوی ترم آخر و نزدیک فارغ‌التحصیل شدن هستم، با مشاوره‌ی استاد درس، به من پیشنهاد نوشتن طرح کسب و کار با موضوع تأسیس و راه‌اندازی شرکت خدمات کشاورزی شد. من انتظار دارم که با گذراندن این درس، بتوانم نقشه تأسیس این شرکت را ایجاد نمایم. یک مشکل این است که چون این شرکت چند بخشی و تخصص‌های مختلف می‌خواهد، لازم است که با افرادی شراکت کنم (**کد ۱۵**).

دانشجویی بیان می‌کند: ما در درس کارآفرینی ایده‌هایی را ایجاد کردیم که به نظرمان نیاز جامعه است، موضوعاتی که جامعه با آنها در حال دست و پنجه نرم کردن است، مثل تولید کاکتوس علوفه‌ای برای جبران کمبود علوفه، تولید و پرورش کِرم پوسال برای از بین بردن مواد زائد و زباله‌های شهری و تبدیل آنها به یک کود بیولوژیک (**کد ۵**).

در این بخش، به استنباط پیرامون سناریوهای تعریف شده از سوی پاسخگویان پرداخته می‌شود و ضمن ارائه بحث پیرامون نتایج تحقیق، مقایسه‌ای بین نتایج کیفی این مطالعه با مدل‌ها و یافته‌های تحقیقات انجام شده در حوزه انتظارات و ویژگی‌های کارآفرینی پرداخته می‌شود (شکل ۱ را ببینید). طبق این شکل، مفاهیمی نظیر اولویت‌مداری، مهارت/عمل‌گرایی، فوق برنامه‌گرایی، ارتباط‌مداری، خلاقیت‌محوری، اجبارگرایی، طراحی‌محوری و حمایت‌گرایی مستمر از زمینه مورد مطالعه استنتاج شدند. در ادامه به تبیین مفاهیم استنتاج شده پرداخته می‌شود.

اولویت‌مداری

اولویت دادن به دروسی که با نیازهای دانشجویان به ویژه آینده شغلی آنها ارتباط دارد، یک ضرورت تلقی می‌شود. در این راستا، مجردی و توحیدلو (۲۳) معتقدند که کیفیت آموزش عالی زمانی به حد مطلوب می‌رسد که با استفاده از رهیافت تقاضامحور بتواند در جهت اهداف و نیازهای دانشجویان گام برداشته و به انتظارات آنها و نیز کل جامعه پاسخ دهد. بنابراین، در برنامه‌ریزی درسی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، توجه و اولویت‌دهی به درس کارآفرینی و خود اشتغالی به عنوان یک درس پایه می‌تواند سکویی برای هدایت محتوای دیگر دروس کشاورزی به جنبه‌های کارآفرینانه و تقاضامحور برای پاسخگویی به نیازهای دانشجویان و فارغ التحصیلان باشد.

خلاقیت‌گرایی

خلاقیت مهارتی است که از طریق آن، فرد به خلق و ایجاد یک محصول یا خدمات خاص می‌پردازد. قاسمی و همکاران (۱۳) نشان می‌دهند که مهم‌ترین عوامل فردی تأثیر گذار بر توانمندی کارآفرینی دانشجویان باور به خودکارآمدی و خلاقیت است.

از آنجا که رقابت با صاحبان بزرگ مشاغل به زمان و تلاش زیاد نیاز دارد و از طرف دیگر دانشجویان در پی راه‌های زود بازده شکل‌گیری شغل و دستیابی به منابع مالی هستند، لذا، فراگیری مهارت خلاقیت راه مناسبی برای دستیابی به این اهداف می‌باشد. از این طریق، دانشجویان ایده‌ها، الگوهای جدید مدیریتی، محصولات و خدمات جدید را به جامعه معرفی می‌نمایند. لذا، کارآفرینان افرادی هستند که ویژگی نوآوری را در خود دارند، فرصت‌های تجاری را شناسایی، خلق و ترکیبات

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

ارزشمندی از منابع را عرضه می‌کنند تا در صورت عدم قطعیت از این نوآوری‌ها سود کسب کنند (۳۴).

عمل‌گرایی

دانش به ابعاد ذهنی و نظری مربوط می‌شود. زمانیکه دانشجویان بتوانند نظریات و الگوی‌های ذهنی و شناختی را در دنیای واقعی به شکل عمل و کنش آشکار پیاده نمایند، گفته می‌شود که آنها مهارت را فرا گرفته‌اند. اگرچه یادگیری به اشکال مختلف صورت می‌گیرد، ولی از آنجاکه کارآفرینی بر خلق و ایجاد محصول و خدمات جدید تکیه دارد، به همین دلیل، یادگیری از طریق عمل نقش مهمی در این رابطه ایفا می‌نماید. اگر دانشجویان به خوبی بتوانند مبانی و اصول کارآفرینی و مهارت‌های عملی‌سازی آن را درک نمایند، جنبه‌های فنّی دروس کشاورزی قابلیت اجرا شدن به شکل عملی پیدا می‌نمایند. در این راستا، اعتقاد بر این است که در محیط دانشگاه، با هدایت استاد و بکارگیری روش‌های فعال یادگیری و حل مسأله، آموخته‌ها به عمل تبدیل شده، قدرت خلاقیت دانشجویان افزایش و آنها می‌توانند به کسب تجارب عملی در حین تحصیل بپردازند (۲۳). بنابراین، سوق دادن درس کارآفرینی و خوداشتغالی به سویی که دانشجویان ابعاد عملی کار کردن با این درس را فرا گیرند، نقش مهمی در ثمربخشی و افزایش کارایی این درس خواهد داشت.

فوق برنامه‌گرایی

تدوین و برگزاری برنامه‌های فوق برنامه شغلی و کارآفرینی زمینه بالندگی دانشجویان و کشف استعدادهای آنها را به وجود می‌آورد. دانشجویان با مواجهه در این محیط‌های یادگیری، بدون احساس قرارگیری در یک محیط رسمی و مبتنی بر فشار و جو کلاس رسمی درس، بهتر می‌توانند با برنامه‌ریزی درست و منطقی به کشف دنیای واقعی درون خود پرداخته و در این راستا، امکان هدایت استعدادهای آنها وجود دارد.

در این راستا گفته می‌شود که نیازهای برخاسته از شرایط خاص فرهنگی، اجتماعی و شغلی در ابعاد ملّی و محلی، نظام‌های آموزشی را با چالش جدی روبرو نموده است و لذا، یکی از راه‌های چالش با آنها، طراحی مناسب فعالیت‌های فوق‌برنامه برای پاسخگویی به نیازهای فراگیران (به لحاظ نوع آزادی عمل و قدرت انتخاب، انجام کار گروهی، وجود انعطاف و سایر ویژگی‌ها) می‌باشد (۲۵).

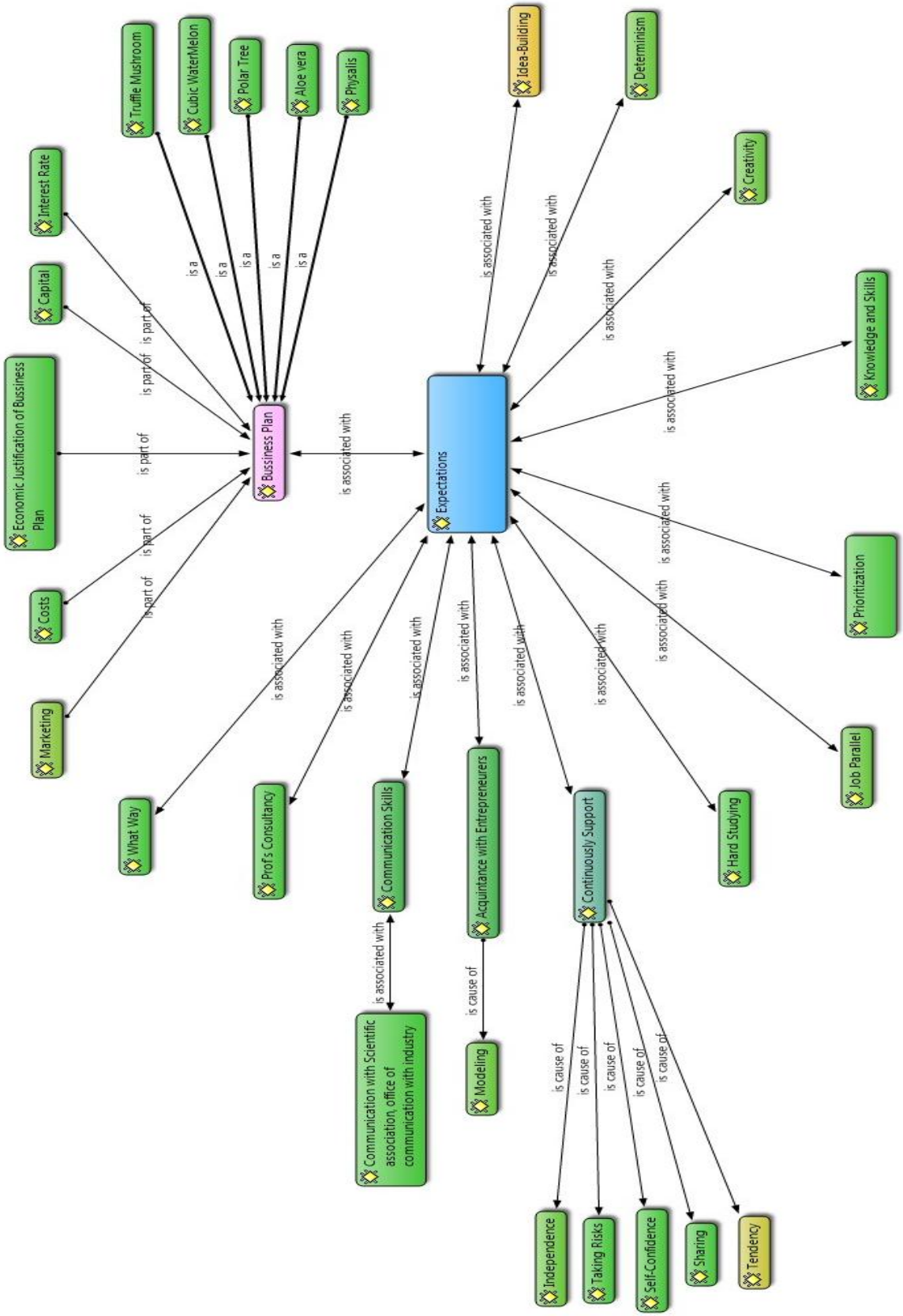
ارتباط‌مداری

انسان یک موجود اجتماعی است که به بودن در کنار دیگران نیاز دارد. به همین دلیل، لازم است که مهارت‌های درست ارتباطی با دیگران را فرا بگیرد. فراگیری مهارت روابط بینافردی صحیح، در ایجاد سلامت روانی، رشد شخصیتی، هویت‌یابی، افزایش بهره‌وری شغلی، افزایش کیفیت زندگی، افزایش سازگاری و خودشکوفایی نقش مهمی دارد (۱۲) و زمینه دستیابی به مهارت‌های تازه و طرز فکرهای جدید را برای افراد به وجود می‌آورد (۲۸).

آموزش کسب راهکارهای ایجاد و تقویت مهارت‌های ارتباطی یکی از الزامات در توسعه فرهنگ کارآفرینی در مراکز دانشگاهی می‌باشد. هنگامیکه درس کارآفرینی محیطی را به وجود آورد که مهارت ارتباطی دانشجویان در آن تقویت و بالنده شود، آنها بهتر با محیط پیرامون خود ارتباط برقرار نموده و راهکارهای ارتباطی خاصی را در مواجهه با موقعیت‌های گوناگون استفاده می‌نمایند. برای مثال، تشویق دانشجویان به تجربه‌آموزی از محیط خارج از کلاس (۲۳) از طریق تسهیل در ایجاد ارتباطات بهتر به وجود می‌آید. در سطح سازمانی نیز مدیران به مهارت و توانایی ارتباطات بینافردی کارکنان اهمیت خاصی قائل هستند و آن را مهمترین عامل تصمیم‌گیری سازمان در هنگام استخدام و موفقیت افراد در زمان شروع به کار می‌دانند (۲۶).

بخشی از این موضوع به تسهیل ارتباطات دانشگاه با بخش صنعت ارتباط دارد. در صورتی که این ارتباط شکل بگیرد، ارتباطات بینافردی می‌تواند بستر خود را پیدا کرده و روند شکل‌گیری، تداوم و اثربخشی آن تسهیل می‌یابد. تحقیقات پیشین نیز به اهمیت این موضوع پرداخته‌اند. برای مثال، محمدزاده و صدیقی (۲۲) اظهار می‌دارند که نبود تعامل میان دانشگاه و محیط خارج از دانشگاه (نظیر ارتباط با بنگاه‌های کارآفرینی) از مهمترین موانع آموزش کارآفرینی در مراکز آموزش کشاورزی به حساب می‌آیند. جدول ۲، مقایسه مفاهیم استنتاج شده از مطالعه موردی را با مفاهیم و یافته‌های تحقیقات پیشین را نشان می‌دهد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

شکل ۱- مفاهیم استخراج شده
Figure 1. Concepts extracted

[DOI: 10.52547/jea.6.12.125] [DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]

جدول ۲- مقایسه مفاهیم استخراج شده با عوامل تجربی تحقیقات پیشین

Table 2. Comparison of extracted concepts with the previous empirical research factors

مراجع	اجبار گرایی	حمایت گرایی مستمر	طراحی محوری	ارتباط مداری	فوق برنامه گرایی	مهارت/ عمل گرایی	اولویت مداری	خلاقیت گرایی	مفاهیم استخراج شده/ عوامل تجربیِ تحقیقات پیشین
حسینی و همکاران (۱۶)؛ امیری و مرادی (۴)؛ ربیعی و صدیقی (۳۲)					✓			✓	آموزش‌های فوق‌برنامه مهارت‌های شغلی روش‌های تدریس خلاق در دانشگاه محتوای مناسب دروس دانشگاهی توان و مهارت عملی در زمینه موضوع درسی برنامه‌ریزی منطبق با شرایط و علایق دانشجویان
فهام و همکاران (۱۰)، یزدان‌پناه و زبیدی (۱۳۹۶) و ژائو و همکاران (۲۰۰۵)									خودکارآمدی
استوکلی به نقل از امیری و مرادی (۴)									خودباوری اجتماعی هنجارهای سودمندی اعتماد به نفس علاقه‌مندی
پورآتشی و پرهیزکار (۳۱)؛ یزدان پناه و زبیدی (۱۳۹۶) و حسینی و خسروی لقب (۱۷)				✓					صلاحیت ارتباطی / شبکه‌های اجتماعی رهبری کار تیمی اقتصادی و بازاریابی
امیری و مرادی (۴)									استقلال‌طلبی ریسک‌پذیری
مجردی و توحیدلو (۲۳)									تجربه آموزی علمی تدوین تجارب و اطلاع رسانی
بهرامی (۶)						✓			کافی نبودن واحدهای عملی

طراحی‌محوری

طراحی‌محوری به مهندسی مهارت طراحی در نظام‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری بر می‌گردد. در بعد کارآفرینی و خوداشتغالی، اتکا بر نیروی‌های فردی دانشجویان در طراحی یک طرح و نقشه کسب و کار می‌تواند آنها را در مسیر درست هدایت شغلی قرار دهد. تفکر طراحی‌محوری بر این فرض بنیان نهاده می‌شود که اگر دانشجویان بتوانند با توجه به شرایط اجتماعی و اقتصادی زندگی خود، شخصیت و نیازها و علایق خود، به طراحی یک مدل کسب و کار که بیشتری سازگاری را با ویژگی‌های آنها دارد، بپردازند، می‌توانند در ایجاد شغل و هدایت آنها در مسیر درست شغلی مؤثر واقع شود. در این صورت، جرقه اصلی شکل‌گیری شغل، توسط فرد صورت می‌گیرد و اگر لوازم، زیرساخت و امکانات تحقق ایده مهیا شود، طرح کسب و کار می‌تواند نقشه راه باشد. نبود نقشه راه، خطرات زیادی را به وجود خواهد آورد و احتمال به ثمر رسیدن یک فرصت شغلی را کاهش می‌دهد.

حمایت‌گرایی مستمر

اکثریت دانشجویان به دلیل قرارگیری در یک وضعیت فیزیولوژیکی بدنی و شخصیتی که مبتنی بر عدم تجربه و عدم ریسک‌پذیری است، به وجود یک منبع مطمئن انسانی که در همه حال بتوانند به آن تکیه نمایند، نیاز دارند. وجود این منبع انسانی، می‌تواند در ایجاد اعتماد به نفس و افزایش خطرپذیری

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

آنها برای دست زدن به اقدامات تهورآمیز متناسب با برآوردن نیازهای خود نقش داشته باشد. این موضوع در محیط‌های آموزش اهمیت بالایی دارد. در این راستا، مجردی و توحیدلو (۲۳) معتقدند که حمایت دانشجویان در زمان تحصیل برای حل مسائل و مشکلات در محیط واقعی شغل آنها زمینه مناسبی را برای هدایت آنها به سمت کارآفرینی و خود اشتغالی خواهد داشت.

اجبارگرایی

اگرچه امروزه نظریات تدریس و آموزش بر رهیافت‌های مشارکتی و فعّال تأکید می‌نمایند، ولی تلفیقی از رهیافت‌های مبتنی بر فشار که با اعمال قوانین آموزشی و درسی منظم و هدفمند توأم خواهد بود و رهیافت‌های مشارکتی، اثربخشی فعالیت‌های تحصیلی دانشجویان را در زمان حال برای دستیابی به اهداف و نهادینه‌سازی رفتار کارآفرینی افزایش خواهد داد. اغلب دانشجویان در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی از محور اصلی فعالیت‌های دانشگاهی که همان تحصیل و درس خواندن می‌باشد، فاصله می‌گیرند.

از این رو، ایجاد قوانین و آئین نامه‌های درسی در قالب طرح درس که به نوعی آنها را در مسیر کارآفرینی و خوداشتغالی هدایت نماید، مطلوبیت خاصی را برای آنها خواهد داشت. از این رو، دانشجویان در زمان فراغت از تحصیل و روبرو شدن با دنیای زندگی واقعی به اهمیت تجارت و مهارت‌های کسب شده در حین تحصیل پی خواهند برد و به اهمیت و نقش دانشگاه در هدایت آنها در مسیر درست زندگی و شغلی آگاهی خواهند یافت. بر اساس یافته‌های جدول ۲، طراحی‌محوری، حمایت‌گرایی مستمر و اجبارگرایی از مفاهیم جدید استنتاج شده از زمینه تحقیق می‌باشند (ستون‌های هاشورزده).

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این پژوهش، به تحلیل شماتیک انتظارات دانشجویان از درس کارآفرینی و خوداشتغالی پرداخته شد. طبق نتایج تحقیق، مفاهیم اولویت‌مداری، مهارت / عمل‌گرایی، فوق برنامه‌گرایی، ارتباط‌مداری، خلاقیت‌محوری، اجبارگرایی، طراحی‌محوری و حمایت‌گرایی مستمر از زمینه تحقیق استخراج شدند. پیشنهاد می‌شود که مؤسسات آموزش عالی در بعد کارآفرینی و خوداشتغالی مفاهیم استخراج شده از این تحقیق را برای توسعه روحیه کارآفرینی در دانشجویان به کار گیرند. همچنین، پیشنهاد می‌شود که این مؤسسات، پژوهش‌های کمّی پیرامون تأثیر و اثربخشی این مفاهیم بر افزایش روحیه کارآفرینی دانشجویان انجام دهند.

بر اساس مفاهیم جدید استخراج شده تحقیق (طراحی‌محوری، حمایت‌محوری و اجبارگرایی) پیشنهاد می‌شود اساتید کارآفرینی و خوداشتغالی در طرح درس پیشنهادی خود، بخشی را به عنوان پروژه عملی درس نظیر تدوین طرح کسب و کار با رویکرد کار آفرینی و خوداشتغالی اختصاص دهند. برای شروع این کار، اساتید کارآفرینی و خوداشتغالی می‌توانند دانشجویان را به مطالعه پیرامون موضوعاتی نظیر "تحلیل شغل" و یا مطالعه "طرح‌های کسب و کار" در دسترس که به شکل مناسبی ابعاد و بخش‌های مهم یک طرح کسب و کار را تدوین و طراحی نموده‌اند، هدایت نمایند.

لازم است فنون خلاقیت در کلاس‌های درس کارآفرینی و خوداشتغالی به دانشجویان آموزش داده شود. بخشی از این کار می‌تواند در قالب مطالعات اقدام پژوهشی صورت بگیرد تا استاد درس نسبت به تأثیرات این نوع از آموزش‌ها در ارتقای سطح یادگیری دانشجویان آگاهی لازم را پیدا کند.

همچنین، پیشنهاد می‌شود از دانشجویان سایر رشته‌های دانشگاهی مصاحبه و بحث گروهی پیرامون ابعاد مختلف انتظارات از درس کارآفرینی و خوداشتغالی انجام شود.

تشکر و قدردانی

به این وسیله نگارنده بر خود فرض می‌داند که از دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه مراغه که در این تحقیق مشارکت نمودند، تشکر و قدردانی نماید.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

منابع

1. Abbasi, E., L. Mohamadzadeh and H. Farhadian. 2014. Investigation the effect of entrepreneurship education on improvement in entrepreneurial spirit and skills of the students of Miandoab Agricultural Educational Center. Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, 1(1): 50-68
2. Abadi, B. and G.H. Zamini. 2017. Determinants of job acquisition based on the agricultural college students' attitude: A case of study from Shiraz University, Iran. Azarinan Journal of Agriculture, 4(9): 29-40.
3. Alimiri, M. 2008. Entrepreneurship education: Its development and challenges. Journal of Entrepreneurship Development, 1(1): 131-167.
4. Amiri, A. and Y. Moradi. 2008. The Survey of entrepreneurial attitudes barriers of students. Institute for Research and Planning in Higher Education, 14(3): 45-67.
5. Anzul, M., M. Ely, T. Freidman, D. Garner and A. McCormack-Steinmetz. 2003. Doing qualitative research: Circles within circles. Routledge.
6. Bahrami, F. 2001. The effectiveness of undergraduate curriculum in Shiraz University College of Agriculture for graduates. M.Sc., Department of Agricultural Extension and Education, Shiraz University.
7. Chen, S.C., H.C. Hsiao, J.C. Chang, C.M. Chou, C.P. Chen and C.H. Shen. 2015. Can the entrepreneurship course improve the entrepreneurial intentions of students? International Entrepreneurship and Management Journal, 11(3): 557-569.
8. Clark-Ibáñez, M. 2012. Inner-city children in sharper focus: Sociology of childhood and photo elicitation interviews. In Goodwin, J. (Ed.). SAGE Biographical Research. Sage, pp: 327-354.
9. Ebrahimi, M.S. and Z. Bahrami. 2018. Studying the entrepreneurial characteristics of agricultural students (Case Study: Isfahn Uiversity of Technology). Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, 5(10): 10-19.
10. Faham, E., S.M. Hosseini and A.K. Darwish. 2012. Investigating entrepreneurial potentials of students of agricultural schools in Tehran Province and its impact on entrepreneurship intention. Iranian Agricultural and Natural Resources Extension and Education Congress.
11. Fakour, B. 2008. Entrepreneur University (concept, emergence contexts, and achievement). Roshd-e-Fanavari, 5(17): 35-42.
12. Fayaz, E. and M. Karimi. 2010. Investigating the interpersonal communication skills of the innocents (AS). Islamic Journal of Islamic Education, 5(10): 7-8.
13. Ghasemii, S.G., S. Bahramian and M. Ahmadvand. 2014. Factors affecting entrepreneurship empowerment and employment after graduation (The case of the Bachelor students of agriculture in Yasouj University). Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, 1(2): 1-19.
14. Hezar Jaribi, J. 2004. Entrepreneurship development among graduates. Institute for Research and Planning in Higher Education, 9(4): 159-177.
15. Hosseinikhah, A. 2008. Possibility and necessity of entrepreneurship education in schools. Curriculum Studies, 3(11): 66-94.
16. Hosseini, S.M., S.J. Farajollah Hosseini and M.R. Soleimanpour. 2008. Factors influencing entrepreneurship among students of agricultural schools in Tehran Province. Agricultural Extension and Education Iranian, 5(2): 101-111.
17. Hosseini, S.Y. and Z. Khosravilaghab. 2017. Identifying effective factors on leadership and entrepreneurship intent among female students (Case Study: Management Students of Public Universities in City). Quarterly Journal of Woman and Society, 8(2): 35-56.
18. Lounsbery, T.L.A. 2011. Foundations in the mining industry: characteristics, structure and exit strategies (Doctoral dissertation, University of British Columbia).
19. Mardanshahi, M.M. and A.A. Aghajani Afrozi. 2014. Evaluating and comparson the entrepreneurial characteristics of female students (The Cas Study: Sari University of Agricultural Sciences and Natural Resources). Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, 1(1): 69-82.
20. Mardanshahi, M.M. and M.A. Roshanfar. 2015. Compilation of agricultural entrepreneurship development strategies among the agricultural and natural resources graduates. Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, 2(4): 1-10.
21. Mooghali, A.R. 2010. The impact of organization factors on academic entrepreneurship. Iranian Journal of Management Sciences, 5(19): 103-118.
22. Mohamadzadeh, L. and H. Sedighi. 2015. Identifying the entrepreneurship education barriers in the agricultural educational center. Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, 2(3): 43-50.
23. Mojaradi, G. and T. Shadali. 2012. Investigating the expectations of agricultural students from agricultural operations course in Zanjan University. Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research, 42(2): 275-285.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

24. Movahedi, R., F.A. Yaghoubi, M.R. Khodaverdian and S. Zarei. 2010. Assessing entrepreneurship sense and methods of improving entrepreneurship education. Journal of Agricultural Extension and Education Research, 3(3): 65-81.
25. Naderi, A., Gh. Haji Husseinnejad, A. Tajik Esmaili and H.E. Zeinabadi. 2013. Characteristics of the objectives of extracurricular activities of high-school students: An approach to prevention of social threats. Educational Psychology, 8(24): 71-98.
26. Nazari, R. and P. Pakdelian. 2015. The Relationship between communication skills with application management styles and organizational effectiveness Isfahan's sport managers and present model. Communication Management in Sports Media, 3(1): 15-23.
27. Ottenberg, A.L., K.E. Cook, R.J. Topazian, L.A. Mueller, P.S. Mueller and K.M. Swetz. 2014. Choices for patients "without a choice" interviews with patients who received a left ventricular assist device as destination therapy. Circulation: Cardiovascular Quality and Outcomes, 7(3): 368-373.
28. Poczwardowski, A., J.E. Barott and K.P. Henschen. 2002. The athlete and coach: Their relationship and its meaning. Results of an interpretative study. International Journal of Sport Psychology, 33: 116-140.
29. Polit, D.F. and C.T. Beck. 2008. Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice. Lippincott Williams & Wilkins.
30. Polit, D.F. and B.D. Hungler. 1999. Nursing Research, 6th ed. Lippicott, New York.
31. Pouratashi, M. and M. Parhizkar. 2017. Designing a conceptual model of entrepreneurial competencies of entrepreneurial Universities' Graduates. Roshd-E-Fanvari, 13(51): 26-34.
32. Rabiei, Z. and H. Sadighi. 2014. Study of effective factors on development of entreprenurship spirit in the natural resources students of Chamran University-Academic Unit of Behbahan. Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, 1(2): 52-65.
33. Rezaei, M. 2019. The relationship between social skills and agricultural students' attitude towards entrepreneurship at University of Tehran. Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, 6(11): 34-44.
34. Sharifi, O., A. Asady, R. Rezaei and M. Adeli. 2010. University educated women's entrepreneurs. Pazuhesname-ye Zanan, 1(1): 73-106.
35. Sharifzadeh, G. and Abdollahzadeh, Gh. 2016. Criteria and mechanisms of academic entrepreneurship in higher agricultural education from the view of entrepreneurship experts. Agricultural Education Administration Research, 38: 3-17.
36. Sookhtanlou, M. 2017. Analysis of the effectiveness of agricultural higher education system on improvement of entrepreneurial capabilities from the graduate students' viewpoints of agriculture (Case study: University of Mohaghegh Ardabili). Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, 3(6): 34-43.
37. Tian, D. and C.C. Chao. 2013. Online copyright protection and innovation: International experiences and implications to China. Journal of Knowledge-based Innovation in China, 5(2): 111-128.
38. Yazdanpanah, M. and T. Zobeidi. 2017. Impact of entrepreneurial characteristics on entrepreneurial intentions: a case study of Khouzestan Ramin University. Institute for Research and Planning in Higher Education, 23(2): 115-131.
39. Zhao, H., S.E. Seibert and G.E. Hills. 2005. The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. Journal of Applied Psychology, 90(6): 1265-1272.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]
[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]

The Thematic Analysis of the Agricultural College Students' Expectations from Entrepreneurship and Self-Employment Lesson: A Conceptual Foundation

Bijan Abadi

Assistant Professor, Department of Biosystems Engineering, Faculty of Agriculture, Maraghe University, (Corresponding author: abadi@maragheh.ac.ir)
Received: December 22, 2019 Accepted: February 8, 2020

Abstract

This contribution was conducted to take a grab at the expectations of agricultural students from entrepreneurship and self-employment lesson (the University of Maragheh). Most of the research has taken use of quantitative methodologies to address the research problem, and therefore, a qualitative methodology gap was recognized. Using exploratory case study, initially, the research objectives and the respective protocols were determined and verbal data were collected from 38 agricultural students via convenient sampling method. The method triangulation was also used to increase the credibility of the data, which included notes, group discussions, and non-structured interviews. The heuristic units were derived from Atlas.ti (version 6.0.15), thematic analysis, code formation, classes, and communication structures — a semantic between the inferred concepts were developed. The approaches of peer-checking and member-checking were used to confirm the accuracy of the data. The findings indicate that students' expectations from entrepreneurial and self-employment lesson are reduced in the derived concepts, such as priority-centered, creativity, skill/pragmatism, extra-planning, communication-centered, compulsive, designing-centered, and continuous support. For future research, it is suggested that these concepts to be studied quantitatively. It is also recommended to the scholars and professors at the entrepreneurship centers of universities and higher education institutions to take into account and use the implications of the study in formulating the syllabus content of the lesson and in designing and establishing the orientation and in-service training of teaching for entrepreneurial novice professors.

Keywords: Schematic Analysis, Expectations, Students, Agriculture, University of Maragheh

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.25383426.1398.6.12.12.9]

[DOI: 10.52547/jea.6.12.125]